

מסה על טקס האוסקר

מדי שנה כולנו נושאים עיניים אל טקס האוסקר - הטקס הכי מדובר ונחשב בתעשיית הקולנוע, זה שאמור לציין את איכות הקולנוע המיטבית. טקסי הפרסים, כדוגמת טקס האוסקר, ידועים בחולשתם לסרטים העוסקים בסיפורי אהבה, סיפורי העבדות של האדם השחור מהמאות הקודמות והפערים בינו לבין האדם הלבן, שנשאר איתנו עד היום, וכן לסיפורי הפנטזיה האפים שצברו תאוצה בשנות האלפיים.

האמריקאים אוהבים את טקס האוסקר. רבים מהם מתכנסים בקבוצות של חברים ומשפחה, והופכים את שעות הקרנת הטקס הארוך לשעות של חווית אירוח של צפייה משותפת. ריח הפופקורן מלא החמאה והמלח מציף את הרחובות, ואמריקה כולה, ולוס אנג'לס בפרט, הופכת למעין אולם קולנוע אחד גדול שבו כולם כוססים ציפורניים ומיחלים לראות את אולם דולבי הולך ומתמלא במיטב הנצנים של הוליווד.

אך לאורך השנים טקסי פרסי הקולנוע, כמו טקס פרסי האוסקר הנוצץ מכולם, הוכיחו עצמם כטקסים המושגתים על הדבר שכולנו כל כך אוהבים לשנוא – המיינסטרים. ניתן לראות בבירור שהבחירות שנעשו בטקס האוסקר לאורך השנים לא מייצגות איכות קולנועית מובהקת, אלא יותר התחנפות אל הקהל ואל אנשי תעשיית הקולנוע ההוליוודי. כי אם האמריקאים כל כך משקיעים באחר הצהריים המשותף הזה, איך בדיוק יכולה האקדמיה האמריקאית לקולנוע להרוס להם אותו עם בחירות סרטים שהם בכלל אינם צפו בהם, ולבחור בחירות שאינן מיינסטרימיות?

אז בואו נלך קצת אחורה בזמן ונראה איך הדבר הזה בא לידי ביטוי. קחו לדוגמה את שנת 1976 בה התחרו בקטגוריית הסרט הטוב ביותר בטקס האוסקר חמישה סרטים, ביניהם הסרט "רוקי" והסרט "נהג מונית". מי שקטף את הפרס באותה השנה היה הסרט רוקי. ומדוע? כי "רוקי" הוא סרט להמונים. הקהל נהר לבתי הקולנוע כדי לצפות בו, מה שאיפשר גם את המשך סדרת הסרטים של "רוקי" עם הכנסות בלתי נתפשות של למעלה ממיליארד דולרים. ומה לגבי "נהג מונית"? הסרט, שזכה אגב בפרס דקל הזהב היוקרתי של פסטיבל קאן, הוא קשה יותר לעיכול, נוגע בנושאים קשים ומורכבים של יוצא מלחמה שהוא זאב בודד בעיר ניו יורק השבורה של שנות ה-70, ולא סחף אחריו אפילו חצי מכמות הצופים של "רוקי".

דוגמאות נוספות אפשר לראות בטקס פרסי האוסקר של שנת 1994, בו התחרו חמישה סרטים שביניהם "פורסט גאמפ", "ספרות זולה" ו"חומות של תקווה". שלושתם הפכו לסרטי קאלט בקולנוע האמריקאי עם הזמן וגם היום, שנת 2020, אם מישו יעז להגיד שלא צפה באחד מהם הוא ייתקל בהרמת גבה מזלזלת. אבל מבין הסרטים המועמדים באותה השנה, האם ראוי שדווקא "פורסט גאמפ" יחזור עם הפסלון המוזהב הביתה? או שמדובר כאן בעוד בחירה מיינסטרימית שמנסה לטפוח לקהל על השכם ולהגיד לו "כן, כן, איזה קטע, גם השנה חשבנו כמוכם"?

גם במאה ה-21 אפשר לראות בחירות שנעשו כאקט של ליטוף וליקוק לקהל ולאקדמיה עצמה. הבחירה בסרט "אור הירח" על פני "לה לה לנד", למשל, היתה בחירה לא צפויה בכלל, אחרי ש"לה לה לנד" היה הפייבוריט לזכייה של מבקרי הקולנוע. הבחירה בסיפורו של נער אפרו-אמריקאי, סוחר סמים והומו-סקסואל עם הכנסות של 60 מיליון דולר בלבד על פני סרט עם גיבורים לבנים, הטרוסקסואלים שמתעסקים במוזיקה ובמשחק, באה להגיד בעצם "הנה, אנחנו נאורים, אנחנו מתקדמים, אמריקה של 2016 בוחרת גם בסיפורים של אוכלוסיות מוחלשות כסיפורים הטובים ביותר".

ולמה כל הדבר הזה קורה? הסיבה היא פשוטה מאוד. חברי האקדמיה הם אנשי הקולנוע בעצמם – השחקנים, הבמאים, העורכים ועוד, שעומדים ברף מסוים שמקנה להם את האפשרות להיות חברי האקדמיה ואת זכות ההצבעה

לפרסי האוסקר. למעשה, עם או מבלי לשים לב, נוצר כאן מעגל סגור של הצבעות, שנובעות הן עצמן מתוך המיינסטרים. האקדמיה, במקום לעמוד בתור הגוף המקצועי והאיכותי כפי שהיא נתפשת, למעשה משחזרת כאן משנה לשנה בחירות מיינסטרימיות שנעשות על ידי אנשי תעשייה מיינסטרימים, ובסופו של דבר מעגל המיינסטרים לא יכול להישבר, והאמת? גם לא נראה שהוא רוצה.

"אם אתם מחפשים בחירות אליטיסטיות שמעידות באמת על איכות הקולנוע – לכו לפסטיבל קאן ותעזבו אותנו בשקט", אומרת לנו בלי מילים האקדמיה האמריקאית לקולנוע, תוך שהיא ממשיכה להתעסק בדירוג הסרטים לקראת טקס הפרסים ה-92. נדמה שעל אף היותם של פרסי האוסקר הפרסים הנחשקים ביותר בתעשיית הקולנוע, אין הם משקפים בחירה אותנטית, איכותית ומדודה באמת על פי סטנדרטים קולנועיים ברורים. הבחירות היו ויישארו לבנות, מתחנפות וינסו לקלוע לטעם הקונצזוסיאלי. האקדמיה רוצה לתת לקהל את מה שהוא רוצה, והיא בתמורה רוצה לקבל ממנו מחיאות כפיים סוערות, ואי אפשר, הרי, לקבל מחיאות כפיים סוערות בעבור בחירה שהיא אינה קונצזוס.

ואל תטעו, התופעה הזו כלל אינה ייחודית לתעשיית הקולנוע. אם מסתכלים על תעשיית המוזיקה אפשר לגלות בקלות שדבר דומה מתרחש גם בה. רק בנובמבר האחרון זכתה טיילור סוויפט בטקס ה-AMA בפרס זמרת העשור, ושברה את שיא הזכיות העולמי, בו החזיק קודם מייקל ג'קסון, כשהיא אוחזת במספר דמינוני של 28 פרסים, לעומת 24 של ג'קסון. אז אמנם מי שבוחר כאן את המנצחים הוא הקהל עצמו, ממש כמו באח הגדול או בכוכב הבא, אבל מי הציב אותם מלכתחילה ברשימת המועמדים? ניחשתם נכון, תעשיית המוזיקה האמריקאית, שמניחה בקדמת הבמה את כוכבי הפופ המיינסטרימים, היפים והנכונים.

גם כשמסתכלים על טקס הגראמי המתחרה והנחשב אפילו יותר, אפשר לראות בחירות מיינסטרימיות שקולעות גם לטעם של מי שאוהב לדחוף אוזניות לאוזניים ולהעביר נסיעה באוטובוס בכיף. האם ברוננו מארס או אדל באמת מייצרים מוזיקה שעל פיה מוכתבת התשובה לשאלה "מה היא איכות מוזיקלית?"? האם העובדה שהם מוציאים מהבתים מיליוני אנשים מכל העולם לעמוד בתורי הענק להופעותיהם והם יושבים על חשבונות של מיליוני דולרים מעידים, ולו במעט, על טיב יצירתם? אני ממש לא בטוחה.

אז נכון, קל לנו לשנוא את המיינסטרים ולפעמים אנחנו אפילו שופטים מראש יצירות קולנוע בידוריות או יצירות מוזיקה בידוריות על אף שיש בהן איכות, וכן - גם על המילה "איכות" אפשר להתווכח ארוכות. יותר מזה, אני לחלוטין נמנית עם אלו שצופים בהנאה בקולנוע בידורי ומשקשקת את ישבני ימינה ושמאלה לצלילי מוזיקת מיינסטרים. הסטנדרטים של עולם התרבות האישי שלי הם ממש לא יותר גבוהים משל אף אחד אחר, לפעמים אולי אפילו להיפך. אבל אין ספק שהטקסים האלו, שאמורים להכתיב סטנדרטים של איכות, נועדו מלכתחילה להיכשל בעצמם באותם הסטנדרטים. למחזר בחירות שמתחנפות אליו, הצופה או המאזינה הקטנה, לא מעיד על סטנדרטים או איכות. הייתי מצפה שמוסד ענק ומוערך, כמו האקדמיה האמריקאית לקולנוע, יעניק מועמדויות ופרסים לסרטים שיכולים להביא לי ערך מוסף חזק הרבה יותר מעוד ערב נעים עם בת הזוג שלי בסלון.